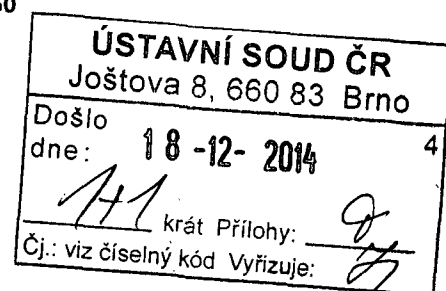

Přijatá datová zpráva

Číslo DZ: **244409419**
Došlé číslo:
Stručný popis: **Ústavní stížnost - Skupina senátorů**
Datum doručení: **18.12.2014 17:37:18**
Organizační jednotka: **OSV - odbor soudního výkonu**
Typ dokumentu: **Přijatý dokument - DZ**
Způsob zpracování: **Zpracovat v EP**
Způsob vyřízení:

Odesílatel
Název firmy/organizace: **Pavel Uhl, advokát, ev.č. 10960**
Příjmení: **Uhl**
Jméno: **Pavel**
IČ: **71638806**
Ulice: **Kořenského 1107/15**
Město: **Praha**
PSČ: **15000**
Země: **CZ**
Datum narození: **10.08.1975**
Místo narození: **Praha 2**

ID datové schránky: **5iza9qd**
ID datové zprávy: **244409419**
K rukám:
Do vlastních rukou: **Ne**
Povoleno doručení fikcí: **Ano**
Zmocnění - zákon:
Zmocnění - rok:
Zmocnění - paragraf:
Zmocnění - odstavec:
Zmocnění - písmeno:
Spisová značka odesílatele:
Číslo jednacích odesílatele:
OJ odesílatele:
Číslo OJ odesílatele:
Přijal: **Alžběta Bartošová**
Podpis:

Uvedené údaje jsou automaticky generovány z informačního systému datových schránek ISDS. Správcem ISDS je Ministerstvo vnitra ČR a provozovatelem je Česká pošta, s.p.

epředchází

Ústavnímu soudu
Joštova 8
660 83 Brno 2

Nepředchází

V Praze dne 18. prosince 2014

Ke sp. zn. **Pl. ÚS ___/14**

Věc: Návrh dle čl. 87 odst. 1 písm. 4 Ústavy České republiky (dále jen Ústava) na zrušení ustanovení zákona, a to ust. § 262a odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Navrhovatel: Skupina nejméně sedmnácti senátorů dle ust. čl. 88 odst. 1 Ústavy ve spojení s ust. § 64 odst. 1 písm. b) zákona o Ústavním soudu

(podpisy a uvedení jmen senátorů, jakožto náležitost podání dle ust. § 64 odst. 5 zákona o Ústavním soudu jsou v závěrném podání za jeho textem)

zastoupena dle plné moci advokátem Pavlem Uhlem,
č. osvědčení ČAK 10960, se sídlem Kořenského 15,
150 00 Praha 5 – Smíchov, datová schránka *5iza9qd*
podepsáno elektronickým podpisem vytvořeným
kvalifikovaným certifikátem S/N: 1709235 (1A:14:B3)
vydaným PostSignum Qualified CA – Česká pošta,
s. p. IČ: 47114983, Česká republika

Pavel Uhl, advokát
evidenční číslo ČAK: 10960
Kořenského 15, Praha 5, CZ 150 00
IČ: 71638806, DIČ: CZ750810083

Účastníci řízení: 1. Poslanecká sněmovna, se sídlem Sněmovní 4, 118 26 Praha 1 – Malá Strana, datová schránka *bykaigv*
2. Senát, se sídlem Valdštejnské náměstí 17/4, 118 01 Praha 1 – Malá Strana, datová schránka *44iaeqj*

Vedlejší účastníci řízení:

3. vláda, se sídlem nábřeží Edvarda Beneše 4, 118 01 Praha 1 – Malá Strana, datová schránka *tfjaa33*
4. veřejný ochránce práv, se sídlem Údolní 39, 602 00 Brno, datová schránka *jz5adky*

elektronicky: do datové schránky *z2tadw5* (jako výstup z autorizované konverze) a současně poštou s originály podpisů navrhovatele

bez příloh

I.

Vyličení skutkových a právních
okolností před podáním návrhu

[1] Dne 27. září 2013 byl publikován ve Sbírce zákonů pod č. 293/2013 Sb. zákon ze dne 12. září 2013, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Tento zákon ve svém ust. čl. I. novelizačního bodu 187 stanovil nové znění § 262a občanského soudního řádu, jehož odstavec 2 od okamžiku účinnosti novelizačního zákona, tedy od 1. ledna 2014 zní takto:

„§ 262a

(1) [...]

(2) Výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu manžela povinného, příkázáním pohledávky manžela povinného z účtu u peněžního ústavu, příkázáním jiné peněžité pohledávky manžela povinného nebo postižením jiných majetkových práv manžela povinného lze nařídit tehdy, jde-li o vydobytí dluhu, který patří do společného jmění manželů. Ustanovení hlavy druhé a třetí se použije přiměřeně.“.

[2] Dlužno dodat, že znění § 262a odst. 2 (dále též napadené ustanovení) bylo převzato z dosavadního znění odst. 3 téhož paragrafu, které bylo v zákoně po celou dobu roku 2013, kam bylo vloženo ust. čl. I. bodu 14 zákona č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Před 31. prosincem roku 2012 nemělo napadené ustanovení v zákoně ekvivalent.

[3] Novela občanského soudního řádu provedená zákonem č. 293/2013 Sb., pouze technicky vložila do nového znění odst. 2 dosavadní znění odst. 3, přičemž s ohledem na technickou povahu této změny nijak věcně neodůvodňovala obsah napadeného ustanovení. V původním vládním návrhu zákona č. 396/2012 Sb., které vneslo toto ustanovení do občanského soudního řádu původně, napadené ustanovení nebylo a důvodová zpráva tedy k němu neexistuje.

[4] Napadené ustanovení bylo do návrhu zákona vloženo na základě (tzv. komplexního) návrhu ústavněprávního výboru účastníka řízení *sub* 1. hlasováním ve druhém čtení (viz sněmovní tisk 537/3, část č. 1/2: Usnesení UPV k tisku 537/0; Poslanecká sněmovna, 6. volební období, 2010-2013). Tento návrh, který obsahoval mnoho změn, byl na plénu podpořen jako celek zástupcem předkladatele-účastníka řízení *sub* 3., kterým byl jeho ministr spravedlnosti. V diskusi na plénu účastníka řízení *sub* 1. není o napadeném ustanovení ani zmínka.

[5] Účastník řízení *sub* 2. návrh zákona vrátil účastníku řízení *sub* 1. s pozměňovacím návrhem, který nebyl účastníkem řízení *sub* 1. přijat a návrh zákona pak jím byl přijat kvalifikovanou většinou všech jeho poslanců. Napadené ustanovení ovšem nebylo předmětem tohoto pozměňovacího návrhu účastníka řízení *sub* 2. a současně nebylo ani předmětem diskuse na jeho plénu.

[6] Technicky vzato je důsledkem tohoto ustanovení skutečnost, že pokud povinný čelí exekuci na pohledávku, z níž je on originálním dlužníkem, tak pro případ, že tato jeho povinnost tvoří součást

společného jmění manželů ze zákona, je exekutor nebo soudní vykonavatel výslovně oprávněn postihnout exekucí i ty majetkové hodnoty druhého manžela, které nejsou součástí společného jmění.

[7] Přechodná ustanovení pak stanoví, že je možné postihnout exekučním příkazem v režimu napadeného ustanovení všechny pohledávky bez ohledu na dobu jejich vzniku. Jedinou podmínkou je, aby exekuční příkaz byl vydán v době, kdy platí napadené ustanovení.

II.

Vymezení návrhu

[8] Navrhovatel tímto podává návrh na zrušení ust. § 262a odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a to ke dni vyhlášení nálezu.

III.

Věcné důvody návrhu

[9] Navrhovatel se domáhá zrušení napadeného ustanovení z následujících důvodů:

1. napadené ustanovení představuje procesní úpravu, která umožňuje bez opory v hmotném právu zásah do vlastnictví a majetku jiné osoby, čímž je dotčeno právo na vlastnictví majetku dle ust. čl. 11 Listiny a do tohoto práva zasahuje způsobem, který je ústavněprávně nepřijatelný,
2. napadené ustanovení je založeno na popření základních principů soukromého práva jako celku v oblasti majetkového manželského práva, čímž porušuje princip ochrany rodiny, jak jej předpokládá ust. čl. 32 Listiny,
3. napadené ustanovení vytváří právní režim, v jehož důsledku čelí adresáti práva nepředvídatelnosti postupů orgánů veřejné moci nebo osob, kterým byl výkon veřejné moci svěřen, čímž porušuje obecné principy právního státu, jak je předvídá čl. 1 Ústavy, včetně principu zákazu sankce bez zákona a práva na spravedlivý proces dle čl. 36 Listiny,
4. napadené ustanovení vytváří nepřiměřený vztah mezi svým účelem a možnými důsledky své aplikace, popřípadě jsou jeho normativní dopady přímo v rozporu s jeho původním účelem (iracionalita normy) a

5. napadené ustanovení je založeno na presumpci podvodného jednání určitých osob, která v právu nemůže obstát.

III. 1. Ochrana vlastnictví

[10] Napadené ustanovení je nástrojem ryze procesního práva. Je povahou procesního práva, že slouží k dosažení pravidel, která jsou stanovena hmotným právem, popřípadě je předpokládají. Předpisy procesního práva mohou stanovit samostatné, zpravidla procedurální, povinnosti, ale tyto povinnosti nevstupují do hmotněprávních vztahů. Hranice mezi právem procesním a hmotným jsou zpravidla dané, nicméně existují samozřejmě výjimky, kdy jsou překračovány, a to oběma směry. Tyto výjimky se pak opírají o zvláště závažné důvody pro které zájem vyjádřený normou z jedné oblasti práva převažuje nad zájmy jiné oblasti práva.

[11] Současná podoba soukromého práva zná právní konstrukt společného jmění manželů, který je vyjádřením specifického majetkového společenství manželů, jež není vyjádřeno podílem a jehož cílem je ochrana manželského svazku, popřípadě slabší strany v něm proti straně silnější. Současné pojetí závazkového práva vychází z předpokladu a praxe, že závazek může být nominálně vyjádřen ku prospěchu nebo k tíži jedné osoby v manželství, přičemž právní kontext majetkového společenství pak určuje, zda tento závazek spadá nebo nespadá do společného jmění manželů. Jinými slovy, závazkové právo předpokládá, že navenek je závazek vyjádřen k tíži nebo prospěchu jednoho z manželů, přičemž tento závazek (dluh) pak je (nebo není) součástí společného jmění.

[12] Existují samozřejmě závazky, které jsou nominálně vyjádřeny ve prospěch nebo k tíži obou manželů, ale těch se daná problematika netýká, protože v jejich případě se jejich vynucování realizuje skrze uplatnění vůči oběma manželům v nalézacím řízení. Napadené ustanovení se naopak týká výlučné těch závazků, které jsou nominálně vyjádřeny v rovině vnějších hmotněprávních vztahů vůči jednomu manželovi a z důvodu aplikace obecných ustanovení zákona jsou podřazovány pod kategorii společného jmění, aniž by to bylo důsledkem ujednání mezi původním zavázaným manželem a druhou stranou vztahu, popřípadě ujednání, na kterém je účasten druhý manžel.

[13] Předpisy hmotného práva pak nepřipouští, aby za závazek, který je nominálně navenek přiřaditelný k jednomu z manželů a který spadá v důsledku aplikace zákona do režimu společného jmění, odpovídal druhý manžel svým výlučným jměním, pokud tato odpovědnost není dána z titulu jiného ujednání (přistoupení, ručení apod.).

[14] Ustálený výklad práva, který plyne jak ze znění zákona (§ 711 občanského zákoníku), jak z ustálené judikatury, tak i z teoretické reflexe civilního práva, předpokládá, že příjmy ze závislé činnosti, výdělku, platu, mzdy, stejně jako prostředky na účtech v bankách a jiných peněžních ústavech, se stávají součástí společného jmění až okamžikem, kdy jsou vyplaceny a dostávají se do přímé dispozice manžela. Do té doby, dokud jsou v detenci zaměstnavatele, poskytovatele odměny či banky jsou pohledávkou, která ještě není součástí společného jmění. Z toho pak plyne, že tyto pohledávky podléhají exekuci pouze tehdy, pokud je povinným (tedy nominálním dlužníkem) přímo ten, kdo je z nich oprávněn, nikoliv jeho manžel.

[15] Tento princip hmotného soukromého práva, který vede zcela jasnou hranici mezi výlučným osobním jměním na straně jedné a společným jměním manželů není nikým zpochybňován a hmotné právo jej respektuje. Výlučné osobní jmění manžela, včetně pohledávek, které se mohou stát v

budoucnu společným jmění, je jeho vlastnictvím. Toto vlastnictví požívá ochrany dle čl. 11 Listiny základních práv a svobod, z čehož plyne mimo jiné to, že zásah do tohoto vlastnictví je možný pouze na základě zákona a z důvodů, které tento zásah odůvodňují. Míra ochrany takového vlastnictví pak musí být stejná jako míra ochrany jakéhokoliv jiného vlastnictví; srovnej čl. 11 odst. 1 věta druhá Listiny: „*Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu.*“ (zvýraznění navrhovatel).

[16] Napadené ustanovení představuje právní nástroj, kterým může soudní vykonavatel nebo exekutor zasáhnout bez omezení do vylučného majetku manžela osoby, která čelí výkonu rozhodnutí či exekuci pro neplnění povinnosti, která je nominálně povinností výkonem rozhodnutí či exekucí postiženého manžela a spadá do společného jmění. Tento režim možného zásahu je zcela bez omezení a může se vztahovat na jakýkoliv majetek obligací povahy a na jakékoliv jiné majetkové právo.

[17] Tento zásah je možný za situace, kdy exekucí či výkonem rozhodnutí čelící manžel mohl svou právní povinnost založit zcela bez souhlasu a vědomí druhého manžela (například deliktně, způsobením škody, neuhrazením veřejnoprávní platby), popřípadě právním jednáním bez jeho vědomí, protože tak prostě nehodlal učinit. Zatímco manžel, který je nominálně navenek dlužníkem, měl možnost se účastnit nebo neúčastnit nalézacího řízení, tak druhý manžel tuto možnost neměl a nemusel o tomto řízení ani vědět; stejně tak nemohl uplatnit jakékoliv věcné námitky vůči uplatněnému nároku. Navzdory tomu všemu je povinen strpět zásah do svého vylučného majetku, ze kterého může být tento dluh uspokojen.

[18] Platné právo tak vytváří v rovině hmotného práva silnou a nepřekročitelnou hranici, v jejímž důsledku není možné, aby dluh jednoho z manželů spadají do společného jmění jakkoliv zasáhl do vylučného jmění druhého manžela. Nicméně pokud dojde na exekuci či výkon rozhodnutí, platí zcela opačný princip a vylučné jmění druhého manžela je vydáno zcela napospas vykonávacímu řízení. Dochází tak k absurdní situaci, kdy například druhý manžel, který není navenek z dluhu zavázán a není povinný, může mít například ve svém vylučném jmění pohledávku vůči věřiteli svého manžela. Tuto pohledávku nesmí ani jedna strana nikdy započíst (a sporu či exekuci tak předejít), protože hmotné právo na ně nehledí jako na pohledávky proti sobě, ale druhý manžel je povinen strpět na svůj vylučný majetek pro tento dluh druhého manžela exekuci.

[19] Napadené ustanovení, které prolamuje ve fázi exekuce či výkonu rozhodnutí všechny principy společného jmění manželů, je dokonce zcela imunní vůči všem nástrojům civilního práva, kterými se manžel může bránit excesivnímu chování druhého manžela, stejně jako je zcela imunní vůči principu smluvní autonomie. Jakákoliv dohoda o společném jmění nebo jeho vyloučení, stejně jako jakákoliv úspěšná soudní ochrana odpovědného manžela podle ust. §§ 724 či 732 nemá vliv na možnosti exekutora domáhat se jeho vylučného jmění ve fázi exekuce, aby byl uspokojen dluh druhého manžela.

[20] V důsledku normativního dopadu napadeného ustanovení tak dochází k tomu, že v režimu exekučního práva je vylučný majetek postižitelný bez hmotněprávního důvodu, čímž je zásadně snížena ochrana vlastnického práva určité skupiny osob, ve vztahu k jejich vylučnému majetku, a to z důvodů, které jim nelze z žádného právního důvodu přičítat k tíži. Napadené ustanovení tak porušuje ust. čl. 11 Listiny, které zaručuje stejnou majetkovou ochranu všem vlastníkům bez rozdílu. Pokud vlastník svého vylučného majetku je na tomto svém majetku ohrožen z důvodů, na kterých nenese žádnou odpovědnost a které mu nelze přičítat k tíži (například pokud jeho manžel někomu způsobí škodu, neuhradí svůj závazek, neuhradí veřejnoprávní povinnost), je to snížení ochrany jeho vlastnického práva.

[21] Běžný standard vlastnické ochrany předpokládá, že majetek každého je chráněn stejným způsobem před jakýmkoliv zásahem zvenčí. Imanentní povahou tohoto zásahu je ochrana i před svévolným zásahem ze strany státní moci, kterou nesmí právo připouštět. Stejnému zákazu je vystaven i zásah ze strany soukromých osob, které jsou oprávněny vykonávat státní moc.

[22] Pokud kdokoliv neplní své povinnosti, existují nástroje, jak skrze nalézací řízení tyto povinnosti stanovit a jak poté skrze exekuční řízení vynutit. Takový způsob zásahu do majetkových poměrů osoby, která porušuje své právem stanovené povinnosti, je legitimní, a pokud v jeho důsledku při výkonu rozhodnutí je postižena majetková sféra povinného, je to zákonné a ústavně konformní. V takovém případě se ochrana vlastnického práva realizuje skrze ochranu v nalézacím řízení, kterou má každý jeho účastník a skrze procesní práva povinného. Zásah do této sféry pak sleduje legitimní účel, který je odpovědnostně přičitatelný k tíži toho, do jehož majetkového práva je zasazeno.

[23] Pokud ovšem z téhož titulu je možné zasáhnout do právních majetkových poměrů jiné osoby, a to do jejích výlučných majetkových poměrů, které tvoří součást postižovaného majetkového společenství, aniž by tato osoba měla možnost předchozí obrany a byla účastna příslušného vztahu, je takový postup ve zjevném rozporu s ochranou vlastnictví, protože takový zásah nemá oporu ve hmotněprávních předpokladech a nepředchází mu možnosti adekvátní procesní obrany v nalézacím řízení.

[24] Z tohoto ustanovení je příslušné ustanovení nástrojem obyčejného práva, jehož aplikace vede k zásahu do práva na majetek a porušuje principy jeho ochrany, jak je stanoví čl. 11 Listiny základních práva a svobod.

III. 2. Ochrana rodiny

[25] Smyslem úpravy každého komplexního právního institutu je ochrana určitých zájmů, pro které byl do právního řádu takový institut vložen. Jakýkoliv právní institut a na něj navazující právní vztahy je pak třeba při výkladu práva podřídít logice tohoto zájmu. Smyslem právního institutu společného jmění manželů je ochrana rodiny, vytvoření právního režimu, který usnadní ekonomický život rodiny, jež tvoří mnohdy (nikoliv ovšem vždy) jednu ekonomickou jednotku a současně je smyslem této úpravy případná ochrana slabší strany (ekonomicky, sociálně) manželského svazku.

[26] Smyslem společného jmění manželů naopak není ochrana věřitele dluhů druhého manžela, větší dobytost závazků vůči osobám v manželství nebo poskytnutí jakýchkoliv jiných záruk třetím stranám jakýchkoliv vztahů. K tomuto účelu manželství dle práva neslouží; k tomu viz ustanovení § 655 občanského zákoníku. Existence manželství samozřejmě nebrání případnému užití těch nástrojů, které k těmto účelům slouží (ručení, přistoupení k závazku apod.), a to i ze strany manžela.

[27] Manželství je samozřejmě institut, jenž je starší než platné a moderní právo, a jeho obsah je třeba vykládat samozřejmě v kontextu jeho historického vývoje. V této souvislosti je třeba poukázat na to, že nikdy v minulosti nebylo jeho účelem poskytnutí vyšší dobytosti závazků třetích stran. Tradiční normativní a teologické texty, na kterých je založena evropská civilizace, definují manželství mnoha příklady: „*Proto muž opustí svého otce i svoji matku a přilne ke své ženě a budou jedním tělem*“ (1. Mojž. 2,24), dále „*takže ti dva už nejsou dvě těla, ale jedno*.“ (Mat 19,5), popřípadě „*jedno srdce a jedna duše*“ (Sk 4,32). Naopak o exekučním souručenství manželů či ručení za závazky druhého manžela Bible svědectví nepodává.

[28] Napadené ustanovení je ustanovení, které v podstatě normativně překračuje hmotné hranice společného jmění manželů a jeho aplikace doplňuje manželský majetkový režim exekucním souručenstvím. Aplikace napadeného ustanovení je vázána výhradně na manželství a materiálně tak spadá do okruhu norem, které vytvářejí faktické právo, jež reguluje manželství a s ním související vztahy.

[29] Navrhovatel má za to, že aplikace napadeného ustanovení nijak neplní účel, který právní režim manželství plnit má, ba dokonce má navrhovatel za to, že plní účel přesně opačný. Aplikace napadeného ustanovení vede (a může vést pouze) k tomu, že manžel, který je schopen si sám vydělávat, spořit prostředky v režimu odděleného jmění, popřípadě má naspořeny prostředky z doby před manželstvím nebo prostředky získá jinak (například darem od svých rodičů) tyto výsledky své práce nebo práce a příspěví jiných jemu blízkých pozbude, aby byl uspokojen dluh druhého manžela. Tato skutečnost nijak manželství neupevní, nijak neumožní lepší správu ekonomických poměrů rodiny, nijak případně neprospěje nezletilým dětem a ani nijak nechrání slabší stranu před tou silnější.

[30] Zatímco režim společného jmění lze teoreticky upravit smluvně v podstatě jakkoliv odlišně od zákonného režimu, napadené pravidlo nijak smluvně obejít nelze a ve své fakticky absolutně kogentní podobě je zcela nadřazeno dispoziční úpravě soukromého práva.

[31] Napadené ustanovení ve svém důsledku tak vytváří pravidlo, které činí manželství v tomto směru rizikové. Za současné ekonomické situace mnoho lidí nedokáže předvídat vývoj, rozumnou udržitelnost a splatnost vlastních závazků a ekonomicky udržet své výdaje pod kontrolou a v souladu s příjmy. Jakkoliv se to jeví jako jev nežádoucí, je existující ekonomickou realitou, kterou musí normativita státu brát v potaz. Jeví se pak jako nemožné, aby to, co nedokážou lidé odhadnout, kontrolovat či ekonomicky udržet ve vlastním případě, dokázali ve vztahu ke svým manželům.

[32] V případě, že jeden z manželů upadne do dluhové pasti či jiných platebních problémů a stává se adresátem výkonu rozhodnutí nebo exekuce, což rodinu, které je členem, těžce zatěžuje. Napadené ustanovení pak vytváří pravidlo, že se tytéž důsledky dotýkají veškerého majetku druhého manžela. Napadené ustanovení tedy brání tomu, aby v případě finančních problémů jednoho z manželů, mohl druhý rodinu podporovat a držet ze svých ekonomických prostředků vlastního výlučného majetku. V logice fungování rodin, kdy by měl jeden z manželů kompenzovat případné selhání druhého z nich se pak vytváří režim, který takovýmto postupům brání.

[33] Navrhovatel má tedy za to, že napadené ustanovení je svým obsahem, kterým dotváří majetkové rodinné právo, v příkrém rozporu s účelem práva jako celku chránit rodinu a s účelem majetkového manželského práva chránit rodinu, usnadňovat její chod a chránit slabšího manžela před silnějším. Z tohoto důvodu porušuje napadené ustanovení princip ochrany rodiny, jak jej předpokládá ust. čl. 32 Listiny základních práv a svobod.

III. 3. Nepředvídatelnost a porušení práva na spravedlivý proces

[34] Vynucování pravidel soukromého práva je, stejně jako jiná právní odvětví, ovládáno některými principy, které prostupují právním řádem jako celkem a které jsou odvozeny od těch nejobecnějších právních principů, jež jsou stavebními kameny ústavního práva a práva jako celku. Mezi tyto principy patří předvídatelnost práva, právo na spravedlivý proces a princip legitímní přičitatelnosti odpovědnosti, jenž je ve veřejném právu označován jako zákaz sankce bez zákona.

[35] V soukromém právu platí, že pokud někdo neplní svůj závazek, tak stát nejprve ukládá tomu, kdo příslušný nárok uplatňuje, aby se obrátil na soud a svůj nárok tvrdil a dokázal. Tato procedura zajišťuje, aby ten, proti komu je nárok uplatněn, věděl, co po něm kdo žádá a z jakého věcného i právního důvodu tak činí. Po té má právo uvádět na svou obranu skutkové i právní argumenty a navrhopvat důkazy, stejně jako druhá strana sporu. Má právo na to, aby spor byl projednán veřejně a ústně. Pokud se výsledek sporu nelíbí tomu, proti komu směřuje uložení povinnosti, může využít opravných prostředků, a to jak řádných, tak mimořádných. Každý má právo, aby mu bylo konečné rozhodnutí, které právo přiznává (nebo zamítá) doručené písemně s odůvodněním a přesným popisem povinnosti.

[36] Pravidla hmotného práva pak zajišťují, že uložena povinnost odpovídá spravedlivému a legitimnímu účelu vedení sporu a uložena povinnost zrcadlí buďto převzatý závazek nebo povinnost odstranit následky deliktního jednání. Všechna tato pravidla pak jako celek zaručují, že právo je předvídatelné a že dříve, než někdo čelí exekuci, tak je podroben proceduře, která mu zaručí, pokud využije svých procesních práv, že je tato faktická civilní sankce spravedlivá.

[37] Povinný (v procesním a exekučním slova smyslu) tedy čelí exekuci v důsledku procesu, jenž je nebo by měl být spravedlivý, a v důsledku nerespektování rozhodnutí soudu, jehož výrok by se měl opírat o legitimní uplatněný nárok.

[38] Všechny tyto standardy spravedlivého procesu, jeho předvídatelnosti, předvídatelnosti následku neplnění konečného rozhodnutí, věcné spravedlnosti uložené povinnosti a přičitatelnosti ukládané civilní sankce platí sice pro původního účastníka a dlužníka, ale pro jeho manžela, jenž poté čelí v důsledku napadeného ustanovení exekuci vlastního výlučného majetku, který nemá k dluhu žádný vnější vztah, nic z toho neplatí.

[39] Pro takového manžela je exekuce absolutně nepředvídatelná a nečekaná. Vztahuje se k nesplněné povinnosti, o které nemusel nijak vědět a s jejímž uložení neměl šanci jakkoliv polemizovat. Exekuční titul mu ani není doručen v exekučním řízení. Manžel povinného sice může k exekučnímu titulu získat přístup skrze nahlédnutí do exekučního spisu, ale pokud by se poté hodlal seznámit se spisem nalézacího řízení a okolnostmi vzniku závazku, tak nemá přístup do nalézacího spisu, protože nebyl (a není) účastníkem nalézacího řízení. Za této situace si ani nemůže relevantně ověřit, zda se skutečně jedná o závazek spadající do společného jmění, popřípadě nemá možnost jakékoliv obrany proti nesprávnému hmotněprávnímu hodnocení vymáhané povinnosti, z hlediska kritéria, které zakládá možnost exekuce jeho výlučného majetku.

[40] Napadené ustanovení tedy zakládá možnost postižení majetku ve výlučném jmění manžela, které je absolutně nepředvídatelné a legitimně nepřičitatelné. Napadené ustanovení je tedy v rozporu s obecnými principy právního státu a s principy práva na spravedlivý proces. Jako takové je tedy napadené ustanovení v rozporu s ústavním pořádkem.

III. 4. Nepříměřenost a neracionalita

[41] Každé ustanovení práva je třeba poměřovat z hlediska intenzity a hodnocení jeho dopadů s cílem, pro který bylo do právního řádu vloženo. Při kontrole ústavnosti je tedy třeba posuzovat i to, zda ustanovení sleduje legitimní účel a zda jsou zásahy do jiných právem chráněných zájmů dostatečně odůvodněny právě tímto účelem.

[42] V souzené věci nebylo napadené ustanovení v okamžiku vložení do právního řádu nijak odůvodněno, a to ani v podobě důvodové zpráva a ani v podobě věcné, politické či jiné diskuse na plénu účastníka řízení *sub* 1., kde bylo v podobě pozměňovacího (neodůvodněného) návrhu přijato do vládního návrhu zákona a posléze přijato v rámci novely jako celku. Soudit přiměřenost a racionalitu napadeného ustanovení lze tak pouze z hlediska předpokládaného účelu, podstaty jeho obsahu a logiky zařazení do právního řádu jako celku.

[43] Napadené ustanovení se jeví jako ustanovení, které má zvýšit úspěšnost exekuce a tedy zvýšit právní a sociální tlak na plnění povinností uložených soudními rozhodnutími. Navrhovateli se jeví jako nepřiměřené, pokud tohoto tlaku a účinku je dosahováno skrze majetek osoby, která nenese podíl na tom, že vykonávané soudní rozhodnutí není plněno. Navrhovatel připouští, že druhý manžel, který zjistí, že mu exekutor obstavil účet, se pokusí podniknout kroky, které tuto jím nezaviněnou komplikaci odstraní (především zaplacením). Vytvářet sociální tlak skrze vztah manželství se nicméně navrhovateli jeví v tomto případě jako nepřiměřené, protože případné následky spočívající ve větší zátěži manželství a riziku ohrožení jeho správné funkce nejsou ospravedlněny prostým zájmem na tom, aby pohledávky byly plněny.

[44] Na celou věc lze při tom nahlížet ještě přísněji, pokud se vede poctivější analýza toho, co je a co není účelem exekučního řízení. Účel exekučního řízení lze dovozovat z obecného právního principu *pacta sunt servanda* a poté z jeho zákonného vymezení dle ust. § 251 odst. 1 občanského soudního řádu, které zní: „*Nesplní-li povinný dobrovolně, co mu ukládá vykonatelné rozhodnutí, může oprávněný podat návrh na soudní výkon rozhodnutí.*“. Jak obecný princip, tak text zákona nekladou jako cíl, aby byla splněna dlužná pohledávka (za jakýchkoliv podmínek a kýmkoliv), ale aby ji splnil povinný. V této nuanci je pak třeba hledat hranice toho, jak vynucení této povinnosti vymoci.

[45] Jinými slovy, princip *pacta sunt servanda* (dohody se mají plnit) nelze vykládat jako *obligationes sunt solvendae pereat mundi* (dluhy se platit, i kdyby se měl zbořit svět). Pro pochopení vymahatelnosti práva je klíčové brát v úvahu, že smyslem vymahatelnosti práva je donutit plnit toho, kdo plnit má, plnit může a plnit nechce. Naopak není účelem práva dosáhnout splnění jakékoliv pohledávky na úkor kohokoliv. Takový účel je dokonce proti smyslu práva, protože není účelem práva přenášet ekonomické a škodní riziko na jiné osoby.

[46] Pokud někdo svým volným jednáním nebo v důsledku jiné skutečnosti vstupuje do závazkového vztahu, tak bere na sebe ekonomické, sociální a právní riziko, že tento závazek nebude plněn. Toto riziko je podstatou ekonomického života a jeho existence je nástrojem, který nutí všechny aktéry ekonomických a společenských vztahů k tomu, aby se chovali obezřetně a předcházeli škodám, popřípadě se proti nim zajišťovali jinak (prevence, pojištění apod). Pokud se stane, že závazek není plněn, tak má věřitel právo na to, aby stál tento závazek označil jako vymahatelný a posléze jej vymáhal od toho, kdo je povinen tak činit, pokud tak může ale nechce činit.

[47] Vést úvahu, že stát rozšiřuje okruh státního vynucení nad rámec vztahu, který napravuje, a vymáhá tak pohledávku od někoho jiného, je v podstatě právně nedůvodným zbožštěním dluhu, který musí být uhrazen za každou cenu. Takový postup je právním popřením existence ekonomického rizika, jehož nositel má být ten, kdo je z pohledávky oprávněn. Takové postupy mají dva důsledky. Ti, kdo by měli být nositeli rizika, se chovají méně obezřetně při sjednávání svých smluvních vztahů na straně jedné a současně to demotivuje i aktéry na dlužnické straně, protože do racionálního zhodnocení vztahu vstupuje faktor povědomí, že dluh může být efektivně přenesen na jiný subjekt. Samozřejmě to demotivuje i všechny manžele k tomu, aby se chovali obezřetně, protože jsou vystaveni stálému riziku, že navzdory sebelepší kázní budou vystaveni exekuci.

[48] Jakákoliv úvaha, že napadené ustanovení zvyšuje vymahatelnost dluhu, je tak z principu nebezpečná, protože uhraditelnost dluhu sama o sobě je právně neutrální hodnotou. Právně kladnou hodnotou je pouze vymahatelnost proti tomu, kdo plnit má. Pokud by právo akceptovalo úvahu, že každé opatření, které zvyšuje vymahatelnost dluhu, je ekonomicky vhodné, tak by takové uvažování mohlo vést k tomu, že by byl vymahatelný majetek nejenom manželů, ale i sourozenců, rodičů, dětí, přátel, sousedů apod. Jakkoliv by se zdálo, že takové opatření by zvedlo vymahatelnost dluhů, tak ve svém důsledku by vedlo k úplnému rozpadu právní odpovědnosti a zániku rizika.

[49] V právní historii odpovědnostních vztahů existují příklady kolektivní odpovědnosti, které vedly k zatěžování ekonomických vztahů. Příkladem může sloužit systém občinové odpovědnosti, který fungoval například v carském Rusku do druhé poloviny 19. století (tzv. občinové ručení - крyговая порука). Tento právní nástroj, jehož podstatou bylo ručením všech v obci za závazky všech, jenž se jevil na první pohled jako efektivní nástroj vymožení závazků, ve svém důsledku zcela erodoval jakékoliv principy osobní odpovědnosti a měl devastující demotivující dopad na ekonomiku.

[50] Právně a ekonomicky neodůvodněný přenos rizika na jiné subjekty je tak obecně demotivující a ve svém důsledku vede k popření zájmu, pro který byl jako takový do právního řádu vnesen. Je naopak úkolem práva, aby se ve svém procesu vymáhání stanovilo hranice do okamžiku, kdy jsou vyčerpány možnosti nuceného výkonu mezi stranami vztahu, protože dlužník prostředky nemá.

[51] Napadené ustanovení je tak nástrojem, které ve svém důsledku funguje demotivujícím způsobem a oslabuje obezřetnost a racionální chování všech aktérů závazkových vztahů, čímž ve svých důsledcích vede k opačným účelům, než pro které bylo do právního vloženo. Jako takové je napadené ustanovení normou, jež postrádá racionální funkcionalitu ve vztahu ke svému účelu, což ji činí nepřiměřenou a neracionální. Jako taková by tedy měla být zrušena.

III. 5. Nepřipustná presumpce

[52] Napadené ustanovení je ve veřejném prostoru někdy podrobováno více či méně kritické diskusi, ve které se vyskytují i argumenty na jeho obhajobu. Jedním z těchto argumentů je i předpoklad, že manželství je častým nástrojem k nezákonnému obcházení důsledků exekuce, které je prováděno mnohdy tak, že jeden z manželů své příjmy, které se snaží odstranit z dosahu exekuce, legalizuje skrze druhého manžela, popřípadě na něj jinak převádí svůj majetek. Na tento argument pak navazují podobné argumenty, jejichž společným jmenovatelem je snaha o potírání jevů, které jsou v rozporu s právem očekávaným chováním.

[53] Navrhovateli je zřejmé, že tato argumentace není formálním důvodem napadeného ustanovení a není tedy nezbytné se s ní vyrovnávat, nicméně s ohledem na její četnost, tak z důvodů procesní jistoty činí.

[54] Navrhovatel má za to, že tento argument je nesprávný. Podvodné jednání nějaké skupiny osob může být sice legitimním důvodem ke zvýšení dozoru, kontroly a přiznání příslušných oprávnění, stejně jako může být důvodem pro zavedení pravidel, která takové kroky činí právně vadnými či napadnutelnými. Je samozřejmě možné i takové jednání trestat. Takové jednání nemůže být ovšem právním důvodem pro předpoklad, že tak činí všichni, a důvodem pro zavedení pravidla, které to předpokládá a tedy sankcionuje.

[55] Nelze ovšem ani pominout skutečnost, že pokud se někdo podvodného jednání dopouští, je otázka, zda se tak může dopouštět skrze účty druhého manžela pouze technickou otázkou, kterou lze řešit podvodem vedeným jinak (účty sourozenců, rodičů, dětí, známých apod.). Ze stejných důvodů, pro které je nepřijatelné další rozšiřování osob, jejichž majetek může být postižen exekucí, je pak takový způsob úvah, který legitimizuje napadené ustanovení skrze podvodné jednání některých osob, právně nepřijatelný.

IV.

Subsidiarita

[56] Pokud je Ústavní soud konfrontován s požadavkem na přezkum ústavnosti zákona či jeho části, řeší jako jednu z klíčových otázek otázku, zda není možné ústavně konformní normy dosáhnout jiným výkladem zkoumaného zákona nebo jeho části. Navrhovatel má za to, že v souzeném případě tomu tak není, protože napadá ústavnost úplné podstaty napadené normy, kterou dle jeho názoru nelze vyložit jinak se zachováním její povahy.

[57] Dle navrhovatele se tedy zrušení napadeného ustanovení jeví jako nezbytné a jediné možné.

V.

Návrh výroku

[58] Napadenému ustanovení práva funkčně žádné ustanovení nepředcházelo a současně lze konstatovat, že neplní nezastupitelnou funkci. Právní řád jako celek může plnit svou funkci zcela bez napadeného ustanovení a to není zapotřebí strukturálně jakkoliv nahrazovat. Navrhovatel tedy navrhuje, aby Ústavní soud zrušil napadené ustanovení ke dni vyhlášení nálezu.

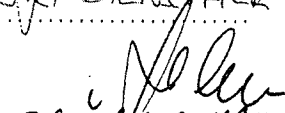
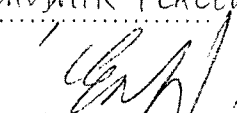

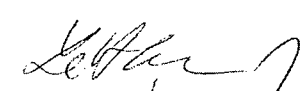
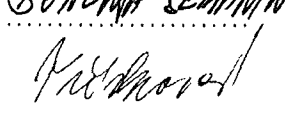
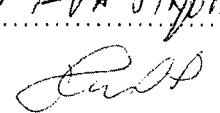

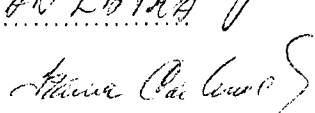
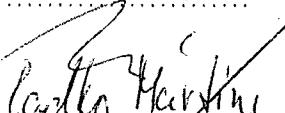
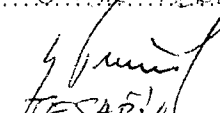
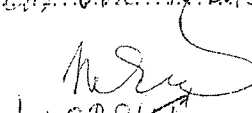
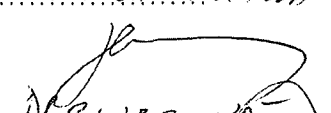
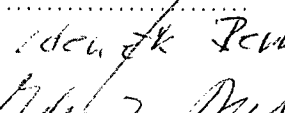
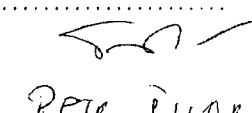
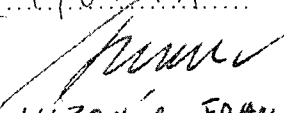
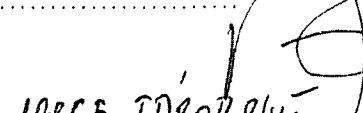
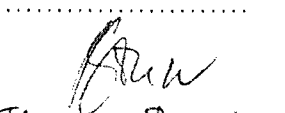
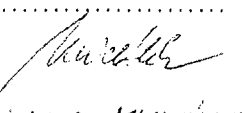
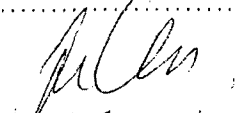
[59] Navrhovatel má za to, že ve věci není zapotřebí nařizovat jednání.

[60] S ohledem na uvedené navrhuje, aby Ústavní soud vydal tento nálezu:

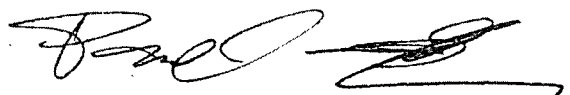
Ust. § 262a odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, se ruší dnem vyhlášení tohoto nálezu ve sbírce zákonů.

skupina senátorů:

(senátoři svými podpisy současně zmocňují
advokáta Pavla Uhla k zastupování skupiny
před Ústavním soudem v tomto řízení):

 JIŘÍ DIENSTBIER	 VLADIMÍR PLÁČEK	 PETR GAWELES	 MIROSLAV NENCUŤ
 BOHEMKA ŠEVČÁKOVÁ	 EVA ŠYKLOVÁ	 HASSAN MEZIAN	 JAN LÁTKO
 EMILIE TRÁISKOVÁ	 DAGMAR TEREMĚŠOVÁ	 VLADIMÍR ČÁSLAVSKÝ	 JANA CHRBÁČKOVÁ
 LUCIE HÁJKOVÁ	 TĚSÁŘÍK	 HORSKÁ	 DERWERYN
 PETR ILAVSKÝ	 PETR ILAVSKÝ	 LUBOMÍR FOJTIK	 JOSEF TÁBOŘSKÝ
 FRANTIŠEK BUBLÁN	 LIBOR MICHALÉK	 JITKA SEITLOVÁ	

jako navrhovatel
zastoupena dle plné moci

Pavel Uhl
advokát

Pavel Uhl, advokát
evidenční číslo ČAK: 10960
Kořenského 15, Praha 5, CZ 150 00
IČ: 71638806, DIČ: CZ750810083

Ověřovací doložka konverze do dokumentu obsaženého v datové zprávě

Ověřuji pod pořadovým číslem **68002538-96914-141218173117**, že tento dokument, který vznikl převedením vstupu v listinné podobě do podoby elektronické, skládající se z **12** listů, se doslovně shoduje s obsahem vstupu.

Zajišťovací prvek: **bez zajišťovacího prvku**

Ověřující osoba: **Pavel Uhl**

Vystavil: **Pavel Uhl, advokát**

Pracoviště: **Pavel Uhl, advokát**

Kořenského 1107/15, Praha, 15000 dne 18.12.2014

68002538-96914-141218173117